

Hepimiz o apartmanda oturuyoruz...

Esra Açıkgöz

Babaevi Apartmanı... İktidar, ataerkl sistem, dönüşen şehir, geleneksel ile modernizm arasındaki kalmışlık, Doğu-Batı karmaşası, din... Bir apartmanla bunca şey nasıl mi anlatılır? Yanıt, Neriman Polat'ın Pi ArtWorks Galerisi'nde 8 Haziran'a kadar sürecek "Babaevi Apt" adlı sergisinde. Yine de sergiyi gezmeden önce Neriman Polat'la yaptığımız röportaj size biraz ipucu verecektir. Hafriyat grubunda yer alan Polat'ın ikinci kişisel sergisi.

- "Babaevi Apartmanı" sergisinin ortaya çıkış hikâyesi nedir?

Babaevi Apartmanı, Silahtaraga'daki bir apartmanın adı. Bu binayı 11. İstanbul Bienali'nde Ceren Öyküt ve Selda Asal'la "Sevimsiz Çocuklar, 2+1" projesini yaptığımız mahallelerden birinde gördüm. O ve bir başka bina da gördüğüm "Mülk Allahıdır" yazısı bu serginin çıkış noktalarını oluşturdu. Bunlar benim için, Türkiye'de 80'den beri yaşanan dönüşümün sonuçlarını gösteren yüzeyler oldukları için buradan yola çıktım ve tabii ki bunları ataerkilliğin, baba merkezli, iktidar merkezli hayatımızın sokaktaki yansımaları olarak düşündüm. Babaevi, şehir merkezli bir sergi ama iktidar, baba, Allah, birey, aile ilişkileri de serginin merkezinde.

- Peki siz bu babaeviden çıkabiliyorsunuz mi?

Hayır, hepimiz o babaeviden içindeyiz ve hep bununla uğraşırız. Çıkıyız çalıştıkça, 1 Mayıs'ta olduğu gibi baba tarafından dayak yiyoruz... Baba kelimesinin hayatımızdaki yansımaları çok; Müslüm Gürses'e de baba dedik, Süleyman Demirel'e de... Baba ihtiyacının, baskısının, jiddetinin hiç bitmediği bir yerde oturuyoruz. Demokratikleşme sürecinden geçmeye başladığımız, ifade özgürlüğümüzü kullanabilmeye başladığımız noktada bu durum değişecektir diye umuyorum. Çalışmalarında, müdahalenin olabildiğince indirgenildiği basit, ama katmanlı bir dil oluşturmaya çalışıyorum.

- Sergi bu yansıttığı metaforlar dışında, bir İstanbul panoramasını da veriyor. Nereler bu kareler?

Teşvikiye'nin bir sokağından Etiler'teki bir mahalleye, Balat'tan Cankurtaran'a, Kartal'a... Daha çok arka sokaklar, göçün daha yoğun hissedildiği bölgeler. Mimaride karşılaştığımız göstergeler benim için çok ilgi çekici. İşlerimde, dönüşümün

yaratıldığı estetiğin ve bilincin ortaya çıkarma biçimini de konu ediniyorum. Şehirdeki hayatımızın bize dayattıkları, bizde yaratıldığı baskı, iktidar mekanizmalarının yansımaları, gündelik hayatımıza sızmış ve bakış alanımıza girmiş bütün bu malzemelerle uğraşıyorum. Kişiler üzerindeki dönüşümlerde işlerin konusu. Sergideki "Divane Aşk" adlı video çalışmam, genç bir kızın İstanbul sokaklarında üzerinde basma elbise ile, geleneksel ama modernize edilmiş bir Karadeniz türküsü "Divane Aşk" eşliğinde yürümesini izliyoruz. Sarıkudaki "Maçka" da buluşalım" İafını alp, kıza Maçka Parkı'ndan görülen Gökkafe'si'le, biraz da Türk filmi efekti duygusu katarak buluşturuyorum, böylece İstanbul'un değişimine de vurgu yapıyorum.

- Kızın sırtındaki plastik çiçekler, gezi boyunca elinden düşürmediği cep telefonu, ipod da bu değişim vurgusunu, ironik bir şekilde gözler önüne seriyor.



İktidar, ataerkl sistem, değişen İstanbul, arada kalmışlık... Neriman Polat, "Babaevi Apartmanı" sergisinde izleyicileri bunlarla yüzleştiriyor. 1980'in sonuçlarını gösteriyor.



Polat, "Babaevi Apartmanı" çalışmasının önünde. Dedeevi (sol üstte), Divane Aşk (sol altta). Fotoğraf: Ugur Demir

Eğitmenlik de yaptığım için geneleri gözlemliyorum ve gerçekten öyle olduklarını görüyorum, artık yeni iletişim biçimi dışarıya bakmak değil, ekrana bakmak ve mesajlaşmak. Yine de eskily hep üzerimizde taşıyoruz. Zaten sergi fikrinin diğer bir ayacı da bütün bu modern ile geleneksel arasındaki sıkışıklık ve gelecekle bağlanmanın da aslında nasıl bir kurgu, "mis" gibi olduğunu göstermek. Sergideki "Dedeevi" de bunu anlatıyor. Türbeler Türkiye'nin her yerinde var, onlarla hep karışıyoruz, karşımızda kurgulanmış sahneler olarak döneceğiz. Ancak aramızda demir bir kapı ve kilit var. Ona öylece bakıyoruz ve bakmaktan vazgeçmiyoruz.

- Sizce neden "mis" gibiyi yaşamaya devam ediyoruz?

Sistem bu şekilde işliyor. Mesela, ekonomik kriz oluyor, alle faktörü ile atlatık deniliyor. Birey olmak tehlikeli bir şey, kadınlar için baskı çok daha fazla. Televizyon evlendirme programlarıyla dolu, hep alle olmak zorundayız. Sergideki "Ev" çalışmam da buna göndermedir.

- Peki, 80 sonrası yaşanan dönüşümün sonuçlarını İstanbul üzerinden anlatmayı seçmeniz bir nedeni var mı?

Çünkü bu tanık olduğum bir süreç. Hem parçası olduğum, hem dışarıdan bakıp hem içine gömüldüğüm bir yer burası. Ayrıca çalışmalarımı gündelik hayatım içerisinde üretiyorum. Bütün bunlar birleştirdiğinde ortaya ne çıkar diye merak ettim.

- Ne çıktı ortaya?

Çok parçalı, bölünmüş, hızla kayıplara uğramış bir yapı. Bu yapı kendi estetiğini ve dilini de oluşturuyor. Bu buraya ait bir estetik, bir yapıyla özgürlük alanı, ama bir yapıyla da içinden çıkamadığımız, bize sürekli dayatılan baba, Allah, iktidar, alle, aldiyet, yurt, ülke gibi kavramların da yansımaları. Bir apartmana koskoca Mülk Allahıdır diye yazıp altına da onu yapan inşaat şirketinin adı yazılıyor. Aslında çok güçlü bir slogan, çünkü bize içinde yaşadığımız tüketim toplumunda, hiçbir şey, hiç kimsenin değildir mesajını veriyor! Ama hiç inandırıcı da değil. Yani sergi bir yapıyla da ikizliliğimizi üzerine...

Allah ve baba iktidarı

ÖZNR GÜZEL

Köyden kente geçiş sonucunda modern ile gelenekselin kesişmesi, sadece bireylerin eklektik bir kültürel yapı içinde sıkışıp kalmasına neden olmuyor, aynı zamanda kentlerde gözle görülür yansımalarıyla karşımıza çıkıyor. Neriman Polat, 10 Mayıs - 8 Haziran tarihleri arasında Pi Artworks'teki fotoğraf, video ve enstalasyonlardan oluşan sergisinde, modern ile geleneksel arasındaki hayatların sıkışmışlığını farklı bir bakış açısıyla izleticilere sunuyor. Polat ile sergisi hakkında konuştuk.

«Öncelikle sizin sanatsal ifade biçiminizle başlamaktayız. Malzeme, teknik ve konu seçiminizdeki temel belirleyenler nelerdir?»

«Go'ly yılları ortasından beri genellikle fotoğraf, video ve ses kaydı kullanıyorum. Bu sergide betabele mozaik kullanmam gibi. Malzemeyi belirleyen anlatmak istediğim ile ilgilidir. Yani işin, projenin kendisi malzemeyi belirler. Kişisel jestlerimi olabildiğince indirgiyorum. Benim jestlerim, deklansöre basmam, videoyu çekmem oluyor. Ama benim için asıl mesele olaylar arasındaki ilişkileri kurmak ve bundan bir şey üretmeye karar vermek oluyor. Öte yandan kendi dilimi kurmaya ve bulmaya çalışıyorum; kendimi geri plana alarak ama yine de bakışımı ya da bakışın kendisini ön plana çıkartarak...»

«Sanatçının konu açısından sonsuz bir yelpazesi bulunmuyor bence. Benim konularım, kafama takığım, rahatsız olduğum, kritik ettiğim, ironik bulduğum şeylerden ortaya çıkıyor. Gündelik hayat beni ilgilendiriyor. Gündelik hayatın içindeki söylemler, gizli iktidar biçimleri, insanlar ve nesnelere üzerindeki yansımaları gibi... Genel büyük söylemler yerine, herhangi bir zaman kesitinin içerisinde yer alan küçük söylemlerle uğraşmak daha enteresandır geliyor bana. Çok büyük bir söz söylemek yerine, bütün o büyük sözün içerisinde yer alan o küçük sözü yakalayıp onun altını çizmek, onun katmanlarını hissettirmek...»

«'Babaevi Apartmanı' serginiz temel olarak 'birey-aile-aidiyet' üçgenine dair bir eleştiri niteliğinde. Bu eleştiri bir yanıyla geleneksel kalıplara yönelirken aynı zamanda popüler kültüre de odaklanıyor. Bu projenin çıkış noktasından bahsedebilir misiniz?»

«'Babaevi Apartmanı', içinden çıkamadığımız bir apartmanın yani ataerkilli sistemin sokaktaki yansıması. Aile, aidiyet, mülkiyet kavramlarının da alt okuması... Projenin çıkış noktası 11. İstanbul Bienali'nde Selda Asal ve Çeren Oykur'la birlikte yaptığımız 'Sevimli Çocuklar 2+1'dir. Bu projeye ben misafir olarak davet edildim. Yani 2 vardı ben artı 1'dim. Proje için Silahtaraga'daki mahallelerde çalıştık. Mahallerin birinde gördüğümüz Babaevi Apt. bir binanın adydı ve binanın üzerinde kocaman harflerle yazılıydı. Ayrıca İstanbul Bienali'nde Hafriyat grubunun Hafriyat Karaköy'de gerçekleştirdiği 'Dünyaya Yesen Doymazsın' sergisinde 'Mülk Allahın'dır' adlı çalışmam da bu serginin başlangıç noktalarından biri oldu. Bu iki cümle bana Türkiye özeti gibi geldi. Bütün o ataerkilli söylemin, 'Baba, Allah, iktidar'ın da özeti olan bir cümle... Ayrıca '80 sonrası Türkiye'deki dönüşümün de...»

Sergi, şehir merkezli ve aslında şehir üzerinden, yaşadığımız dönüşümleri anlatmaya çalışan bir sergi. Bunun içinde kadın kimliği de var, mimari-deki dönüşümler de var, gelenek ve modern arasındaki sıkışmışlığımız ve ikizlülüğümüz de var.

«Küreselleşmeden bahsedilen bir dünyada, yansılar giderek daha fazla daral(tu)yor. Bir yandan -miş gibi yapılan, özendirilen imajlar varken bir yandan da içinden bir türlü çıkılmayan 'ger-

«Babaevi Apartmanı, içinde oturduğumuz apartman. Bu 1 Mayıs da onu gösterdi. Yine baba, çocuklarına şiddet uyguladı, onları korkutmaya, püskürtmeye çalıştı. İktidarın, baskının ve erkek egemen kültürün içinde oturuyoruz»



Babaevi Apartmanı
sergisi 8 Haziran'a kadar
PiArtworks'te gezilebilir.

çekler' var. Sizin işlerinizde buradaki çelişkiye ironik bir gönderme de söz konusu...

«Mülk Allahın'dır» son yıllarda Türkiye'de gelişen yazı biçimlerinin, sokakta gördüğümüz «Her canlı ölümü tadacaktır» gibi bir sloganın başka bir versiyonu bence ki bu direkt tüketimi, aidiyeti, her şeyi sorgulayan bir cümle. Bir taraftan çok komik. Bir taraftan çok doğru: Her şey bizim ama hiçbir şey bizim değil, duygusunu yarattığı ve hatırlattığı için. Fakat koskoca apartmanın üzerinde bunu görmek, ondan sonra inşaat firmasının adını görmek ironik tabii.

Aslında her şeyi -miş gibi yaptığımız, gelenekle modern arasında kaldığımız, hep o arada salındığımız durumun özeti gibi geldi bana. 'Babaevi Apartmanı' da aynen bu şekilde devam eden bir şey. Yani Babaevi Apartmanı da yine bir apartman ismi ve betabele mozaiklerle kocaman yazılmış bir şey. Bir taraftan bir özgürlük alanı olarak düşünüyorum bunu. Köyden kente geçiş sonucu oluşan bir özgürlük alanı. Kişiler kendi estetiklerini kuruyorlar ve bunları ifade ediyorlar. Belki de başka bir ülkede göremeyeceğimiz bir şekilde. Ama bir taraftan da ortaya çıkan söylem aslında tam da bizim içinde bulunduğumuz ve içinden çıkamadığımız hatta özgülleşemediğimiz söylem. O Babaevi Apartmanı içinde oturduğumuz apartman. Bu 1 Mayıs da onu gösterdi. Yine baba, çocuklarına şiddet uyguladı, onları korkutmaya, püskürtmeye çalıştı. İktidarın, baskının ve erkek egemen kültürün içinde oturuyoruz.

«Eleştiri işlerinizde sıkça görülen bir yöntem. Sanattaki eleştiri yöntemi yalnız başına yeterli midir? Eleştiri yalnız başına hiçbir zaman yeterli değildir. Televizyonda konuşanlar da sokaktakiler de durmadan eleştiriyorlar. Sanat yaptığı çok katmanlı bir

şey. İçinde hiç eleştiri barındırmayıp çok iyi bir sanat yapıyla karşılaşılabılıriz. Ben bu anlamda hiç keskin sınırlar olduğuna inanmıyorum. Ben eleştiri içeren yapıları seviyorum. Bazen çok güçlü provakatif bir yapı etkileyici olabilir. Bazen de bir yapı çok provakatif olup, çok da ucuzlaşabilir. O yüzden maharet sanatçının bakış açısında, anlatma biçiminde...

«Sadece sıradan insanlar değil, sanatçılar da belirlirli kalıplara içine sıkışıp kalabiliyorlar. Bunu aşmanın yolu sizce nedir?»

Birlikte hareket etmek, kolektif çalışmak benim için hep önemli oldu. 2. kez kişisel sergi açıyorum. 2000 yılından beri Hafriyat grubundayım. Ondan önce Arada grubu daha sonra da 'Yerli Malı', 'Yurttan Sesler', 'Aileye Mahsustur' sergilerini gerçekleştiren ekiple birlikte çalıştım. Bunun yanı sıra başka guruplarla da çalışıyorum. Bizim kuşağımızda birlikte hareket etmek çok önemliydi. Başlangıç olarak böyle olmak zorundaydık zaten.

Yoksa sesimizi duyuramaz bayağı güç görünüyor. Ama tabii çok şey değişti on yılda. Çok büyük değişimler oldu. Muhafir olan sanatçıların git gide ehlileştirildiği bir ortamdayız. Sıkı bir ehlileştirme sürecinden geçiyoruz. Bu ehlileşmede satış kaygısı da önemli etkenlerden biri tabii ki. Genel beğenin kölesi olmamak, özgürce üretebilmek çok önemli.

«2010 İstanbul Kültür Başkenti' süreci sizce Türkiye sanat ortamına katkı sağlıyor mu?»

Bu süreç doğru ellerde gelişmezse işimiz zor. Yani şehri süsleme mantığında kalınacak ise bu bana umut verici bir şey gibi gelmiyor. Yine de karamsar olmak istemiyorum. Ama 2010 benim için pek bir şey ifade etmiyor.



Neriman Polat özellikle Hafriyat grubuyla yaptığı çalışmalarla adından sıkça söz ettirmişti.